

Ελλάδα: Κριτικές του Παρελθόντος και ο Δρόμος προς τα Εμπρός

Από τον [Ολυβιέ Μπλανσά](#)

9 Ιουλίου 2015

Τα μάτια όλου του κόσμου είναι καρφωμένα στην Ελλάδα, καθώς τα εμπλεκόμενα μέρη συνεχίζουν τις προσπάθειες τους για μια συμφωνία διαρκείας, δίνοντας αφορμές για έντονες συζητήσεις και αιχμηρές κριτικές, ακόμη και εναντίον του ΔΝΤ.

Στο πλαίσιο αυτό, σκέφθηκα ότι μια αναδρομή στις κυριότερες κριτικές ίσως να βοηθούσε στη διασαφήνιση ορισμένων βασικών σημείων των διαφωνιών, και να υποδείξει έναν πιθανό δρόμο προς τα εμπρός.

Οι κύριες κριτικές, όπως τις βλέπω, εμπίπτουν στις ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες:

- Το πρόγραμμα του 2010 μόνο αύξησε το χρέος και απαίτησε υπερβολική δημοσιονομική προσαρμογή.
- Η χρηματοδότηση που δόθηκε στην Ελλάδα χρησιμοποιήθηκε για την αποπληρωμή ξένων τραπεζών.
- Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σκότωσαν την ανάπτυξη, και σε συνδυασμό με τη δημοσιονομική λιτότητα, οδήγησαν σε οικονομική ύφεση.
- Οι πιστωτές δεν έμαθαν τίποτε και συνεχίζουν να επαναλαμβάνουν τα ίδια λάθη.

Κριτική 1: Το πρόγραμμα του 2010 μόνο αύξησε το χρέος και απαίτησε υπερβολική δημοσιονομική προσαρμογή.

- Ακόμη και πριν το πρόγραμμα του 2010, το χρέος της Ελλάδας ήταν 300 δισεκατομμύρια ευρώ, ή 130% του ΑΕΠ. Το έλλειμμα ήταν 36 δισεκατομμύρια ευρώ ή 15½ % του ΑΕΠ. Το χρέος αυξάνονταν κατά 12% ετησίως, και ήταν σαφές ότι δεν ήταν βιώσιμο.
- Χωρίς βοήθεια, η Ελλάδα δεν θα μπορούσε να δανειστεί. Λόγω των μικτών αναγκών χρηματοδότησης της τάξης του 20-25% του ΑΕΠ, θα χρειάζονταν να περικόψει το έλλειμμα του προϋπολογισμού κατά το ποσό αυτό. Ακόμη και αν κήρυττε πλήρη στάση πληρωμών για το χρέος της, λόγω του πρωτογενούς ελλείμματος άνω του

10% του ΑΕΠ, θα έπρεπε να περικόψει το έλλειμμα του προϋπολογισμού της κατά 10% του ΑΕΠ μέσα σε μια μέρα. Αυτό θα οδηγούσε σε μια πολύ μεγαλύτερη προσαρμογή και θα είχε μεγαλύτερο κοινωνικό κόστος σε σύγκριση με τα προγράμματα, τα οποία επέτρεψαν στην Ελλάδα να έχει στη διάθεση της πάνω από 5 χρόνια για την επίτευξη ενός πρωτογενούς πλεονάσματος.

- Ακόμη και αν το υπάρχον χρέος είχε εξαλειφθεί εντελώς, το πρωτογενές έλλειμμα, το οποίο ήταν πολύ υψηλό στην αρχή του προγράμματος, θα έπρεπε να μειωθεί. Η δημοσιονομική λιτότητα δεν ήταν επιλογή, ήταν ανάγκη. Πολύ απλά, δεν υπήρχε εναλλακτική λύση άλλη από την περικοπή δαπανών και την αύξηση της φορολογίας. Η μείωση του ελλείμματος ήταν μεγάλη επειδή το αρχικό έλλειμμα ήταν μεγάλο. Μια μικρότερη δημοσιονομική προσαρμογή, δηλαδή μια πιο αργή δημοσιονομική προσαρμογή, θα απαιτούσε ακόμη περισσότερη χρηματοδότηση μαζί με αναδιάρθρωση του χρέους, και υπήρχαν πολιτικοί περιορισμοί όσον αφορά το τι μπορούσαν να ζητήσουν οι επίσημοι δανειστές από τους πολίτες τους να συνεισφέρουν.

Κριτική 2: Η χρηματοδότηση που δόθηκε στην Ελλάδα χρησιμοποιήθηκε για την αποπληρωμή ξένων τραπεζών.

- Η αναδιάρθρωση του χρέους καθυστέρησε κατά δύο χρόνια. Υπήρχαν λόγοι γι' αυτό. Συγκεκριμένα, υπήρχαν ανησυχίες για τον κίνδυνο επιμόλυνσης (η πτώχευση της Lehman ήταν νωπή στις μνήμες), και δεν υπήρχαν προστατευτικές δικλίδες για την αντιμετώπιση της επιμόλυνσης. Υπάρχουν αμφίπλευρα επιχειρήματα για το αν οι λόγοι αυτοί ήταν επαρκείς. Σε πραγματικό χρόνο, οι κίνδυνοι θεωρήθηκαν πολύ μεγάλοι για να προχωρήσει η αναδιάρθρωση.
- Κατά ένα μέρος, σαν αποτέλεσμα αυτής της καθυστέρησης, ένα σημαντικό μέρος των κεφαλαίων του πρώτου προγράμματος χρησιμοποιήθηκε για την πληρωμή βραχυπρόθεσμων πιστωτών, και για την αντικατάσταση του ιδιωτικού χρέους με επίσημο χρέος. Όμως, η διάσωση δεν ωφέλησε μόνο τις ξένες τράπεζες, ωφέλησε επίσης και τους Έλληνες καταθέτες και τα Ελληνικά νοικοκυριά, γιατί το ένα τρίτο του χρέους το κρατούσαν Ελληνικές τράπεζες και άλλα Ελληνικά χρηματοοικονομικά ιδρύματα.
- Επιπλέον, οι ιδιώτες πιστωτές δεν απαλλάχτηκαν εντελώς, και το 2012, το χρέος μειώθηκε σημαντικά: Η ενέργειες της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα (PSI) το 2012 οδήγησε σε ένα κούρεμα πάνω από 50% ενός χρέους περίπου €200 δισεκατομμυρίων που κρατούσε ο ιδιωτικός τομέας, γεγονός που οδήγησε στη μείωση του χρέους κατά ένα ποσό άνω των €100 δισεκατομμυρίων (για να μιλάμε πιο συγκεκριμένα, μια μείωση του χρέους κατά 10.000 ευρώ ανά Έλληνα πολίτη).

- Και παράλληλα, η μετατόπιση από του ιδιώτες σε επίσημους πιστωτές ήρθε μαζί με καλύτερους όρους, συγκεκριμένα με χαμηλότερα επιτόκια και με μεγαλύτερη διάρκεια λήξης των οφειλών. Ας το δούμε από διαφορετική σκοπιά: Πέρυσι, οι πληρωμές επιτοκίων για το Ελληνικό χρέος ήταν 6 δισεκατομμύρια ευρώ (3,2% του ΑΕΠ), σε σύγκριση με τα 12 δισεκατομμύρια ευρώ που πληρώθηκαν το 2009. Μπορούμε επίσης να το πούμε διαφορετικά, ότι δηλαδή η Ελλάδα πλήρωσε λιγότερα επιτόκια, σαν ποσοστό του ΑΕΠ, από τα επιτόκια που πλήρωσε η Πορτογαλία, η Ιρλανδία ή η Ιταλία

Κριτική 3: Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σκότωσαν την ανάπτυξη, και σε συνδυασμό με τη δημοσιονομική λιτότητα, οδήγησαν σε οικονομική ύφεση.

- Λόγω του πενιχρού ρεκόρ της Ελλάδας στην ανάπτυξη της παραγωγικότητας πριν από το πρόγραμμα, θεωρήθηκε αναγκαίο ένα φάσμα μεταρρυθμίσεων που περιλάμβανε τη μεταρρύθμιση της φορολογικής διοίκησης, τη μείωση των εμποδίων εισόδου σε πολλά επαγγέλματα, τη μεταρρύθμιση στο συνταξιοδοτικό, τη μεταρρύθμιση στις συλλογικές διαπραγματεύσεις, τη μεταρρύθμιση στο δικαστικό σύστημα, κλπ.
- Πολλές από αυτές τις μεταρρυθμίσεις είτε δεν εφαρμόστηκαν καθόλου, ή δεν εφαρμόστηκαν σε επαρκή κλίμακα. Οι προσπάθειες για τη βελτίωση της είσπραξης φόρων και της κουλτούρας στην πληρωμή υποχρεώσεων απέτυχαν πλήρως. Υπήρξε σφοδρή αντίσταση στο άνοιγμα κλειστών τομέων και επαγγελμάτων. Μόνο οι 5 από τις 12 προγραμματισμένες επιθεωρήσεις του τρέχοντος προγράμματος του ΔΝΤ ολοκληρώθηκαν, και έχει ολοκληρωθεί μόνο μια επιθεώρηση από τα μέσα του 2013, εξαιτίας αυτής της αποτυχίας στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων.
- Η μείωση στην απόδοση της παραγωγή ήταν όντως πολύ μεγαλύτερη απ' ότι είχε προβλεφθεί. Οι πολλαπλασιαστές ήταν πολύ υψηλότεροι σε σχέση με τις αρχικές υποθέσεις. Όμως η δημοσιονομική εξυγίανση δικαιολογεί μόνο ένα μικρό μέρος της μείωσης στην απόδοση της παραγωγής. Αποδόσεις στην παραγωγή πάνω από δυνητικά επίπεδα, οι πολιτικές κρίσεις, οι ασυνεπείς πολιτικές, οι ανεπαρκείς μεταρρυθμίσεις, οι φόβοι εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωζώνη, η χαμηλή επιχειρηματική εμπιστοσύνη, οι αδύναμες τράπεζες, όλα μαζί συνεισέφεραν στο αποτέλεσμα.

Κριτική 4: Οι πιστωτές δεν έμαθαν τίποτε και συνεχίζουν να επαναλαμβάνουν τα ίδια λάθη

- Η εκλογή μιας κυβέρνησης το 2015, η οποία ήταν ανοιχτά αντίθετη με το πρόγραμμα, μείωσε περισσότερο την ανάληψη ευθύνης, και απαίτησε την επανεξέταση του υπάρχοντος προγράμματος όσον αφορά τις πολιτικές, καθώς και τους όρους της χρηματοδότησης.

- Μια πιο περιορισμένη σειρά διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, ή και μια πιο αργή δημοσιονομική προσαρμογή συνεπάγεται αριθμητικά μεγαλύτερες ανάγκες χρηματοδότησης, και εμμέσως, μεγαλύτερη ανάγκη για ελάφρυνση του χρέους. Για να πάρουμε ένα ακραίο παράδειγμα, αν οι Ευρωπαίοι πιστωτές ήταν διατεθειμένοι να ξεχάσουν εντελώς ολόκληρο το υπάρχον χρέος και να παράσχουν περαιτέρω χρηματοδότηση, δεν θα υπήρχε μεγάλη ανάγκη για περισσότερη προσαρμογή. Όμως, σαφώς υπήρχαν και εξακολουθούν να υπάρχουν πολιτικοί περιορισμοί όσον αφορά το τι μπορούν να ζητήσουν από τους πολίτες τους να συνεισφέρουν.
- Έτσι λοιπόν, μια ρεαλιστική λύση έπρεπε να περιέχει κάποια προσαρμογή, κάποια χρηματοδότηση και κάποια ελάφρυνση του χρέους --- μια ισορροπημένη προσέγγιση. Ο ρόλος του ΔΝΤ στις διαπραγματεύσεις ήταν να ζητάει συγκεκριμένες αξιόπιστες προσαρμογές στις πολιτικές, και να παρουσιάζει ξεκάθαρα τις συνέπειες στη χρηματοδότηση και στην ελάφρυνση του χρέους.
- Πιστεύαμε ότι ένα μικρό πρωτογενές πλεόνασμα, το οποίο θα αυξάνονταν εν καιρώ, ήταν εντελώς απαραίτητο για να διατηρηθεί η βιωσιμότητα του χρέους. Αφού εξετάσαμε από κοντά τον προϋπολογισμό, δεν μπορέσαμε να δούμε πώς αυτό θα ήταν εφικτό χωρίς της μεταρρύθμιση του ΦΠΑ για τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης, και τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού ώστε να τεθεί το συνταξιοδοτικό σύστημα πάνω σε βιώσιμα θεμέλια. Στα θέματα αυτά, οι απόψεις μας ήταν εντελώς ταυτώσιμες με αυτές των Ευρωπαίων εταίρων μας.
- Μέχρι το δημοψήφισμα και τις πιθανές επιπτώσεις του στην ανάπτυξη, πιστεύαμε ότι με αυτές τις παραδοχές σχετικά με το πρωτογενές πλεόνασμα, η βιωσιμότητα του χρέους θα μπορούσε να επιτευχθεί με την επιμήκυνση του υπάρχοντος χρέους, και με μεγαλύτερες διάρκειες λήξης για νέα χρέη. Αυτό αντικατοπτρίστηκε στην προκαταρκτική ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους που δημοσιοποιήσαμε πριν από το δημοψήφισμα. Οι Ευρωπαίοι εταίροι μας, στους οποίους είχαμε διαβιβάσει τις απόψεις μας για την ανάγκη ελάφρυνσης του χρέους πολύ πριν από τη δημοσίευση της ανάλυσης για τη βιωσιμότητα του χρέους, θεώρησαν ότι η αξιολόγησή μας ήταν υπερβολικά απαισιόδοξη. Πιστεύουμε ότι οι τρέχουσες εξελίξεις μπορεί να υποδηλώνουν την ανάγκη για ακόμη περαιτέρω χρηματοδότηση, τουλάχιστον για τη στήριξη των τραπεζών, και για ακόμη μεγαλύτερη ελάφρυνση του χρέους απ' ότι αναφέρεται στην ανάλυση μας για τη βιωσιμότητα του χρέους.

Ο Δρόμος προς τα Εμπρός

1. Δοθέντος του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος, και της εντολής που δόθηκε στην Ελληνική κυβέρνηση, πιστεύουμε ότι υπάρχει ακόμη δυνατότητα για μια συμφωνία. Θα πρέπει να βασίζεται σε μια σειρά από πολιτικές που είναι κοντά σε

αυτές που συζητήθηκαν πριν από το δημοψήφισμα, με τροποποιήσεις ώστε να λαμβάνουν υπόψη ότι η κυβέρνηση τώρα ζητά ένα τριετές πρόγραμμα, και μια πιο σαφή αναγνώριση της ανάγκης για περισσότερη χρηματοδότηση και για μεγαλύτερη ελάφρυνση του χρέους.

2. Ουσιαστικά, η Ευρωζώνη βρίσκεται αντιμέτωπη με μια πολιτική επιλογή: λιγότερες μεταρρυθμίσεις και χαμηλότεροι δημοσιονομικοί στόχοι για την Ελλάδα σημαίνουν υψηλότερο κόστος για τις πιστώτριες χώρες. Ο ρόλος του Ταμείου στο πλαίσιο αυτό δεν είναι να προτείνει μια συγκεκριμένη απόφαση, αλλά να υποδείξει τη στάθμιση μιας μικρότερης δημοσιονομικής προσαρμογής και λιγότερων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων από τη μια μεριά, και της ανάγκης για περισσότερη χρηματοδότηση και για μεγαλύτερη ελάφρυνση του χρέους από την άλλη.
3. Τα περιθώρια για μια συμφωνία είναι πολύ στενά, και ο χρόνος πολύτιμος. Δεν πρέπει να υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η έξοδος της Ελλάδας από την Ευρωζώνη θα είχε υπερβολικά μεγάλο κόστος για την Ελλάδα και για τους πιστωτές της. Η εισαγωγή ενός νέου νομίσματος, και η νομισματική μετατροπή συμβάσεων, δημιουργεί εξαιρετικά πολύπλοκα νομικά και τεχνικά ζητήματα, και μπορεί να προκαλέσει μια περαιτέρω μεγάλη μείωση στην απόδοση της παραγωγής. Μπορεί να χρειαστεί ένα μεγάλο χρονικό διάστημα μέχρι η υποτίμηση του νέου νομίσματος να οδηγήσει σε ουσιαστική ανάκαμψη.

Εν ολίγοις, εξακολουθούμε να πιστεύουμε ότι υπάρχει ένας δρόμος προς τα εμπρός. Το Ταμείο έχει δεσμευτεί να βοηθήσει την Ελλάδα να ξεπεράσει αυτή την περίοδο της οικονομικής αναταραχής. Δοθείσης της αδυναμίας της Ελλάδας να καταβάλλει την πληρωμή του ΔΝΤ που έληξε στις 30 Ιουνίου, το Ταμείο δεν δύναται να παράσχει περαιτέρω χρηματοδότηση μέχρι να αποπληρωθούν οι εκπρόθεσμες οφειλές. Όμως, είμαστε διατεθειμένοι να παράσχουμε τεχνική βοήθεια, όπου μας ζητηθεί, και συνεχίζουμε να συμμετέχουμε ενεργά στα δρώμενα.

*****

Ο Ολιβιέ Μπλανσάρ είναι Γάλλος και πέρασε την επαγγελματική του ζωή στο Καίμπριτζ των ΗΠΑ. Αφού πήρε το διδακτορικό του στα Οικονομικά από το Τεχνολογικό Ινστιτούτο της Μασαχουσέτης (MIT) το 1977, δίδαξε στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, και επέστρεψε στο MIT το 1982, όπου και παρέμεινε από τότε. Είναι καθηγητής Οικονομικών και πρώην Πρόεδρος του Τμήματος Οικονομικών.

Προς το παρόν διατελεί σε άδεια από το MIT και είναι Οικονομικός Σύμβουλος, και Διευθυντής του Τμήματος Ερευνών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Ο κύριος Μπλανσάρ είναι οικονομολόγος μακροοικονομικών, και έχει εργαστεί σε ένα ευρύ φάσμα

θεμάτων, από το ρόλο της δημοσιονομικής πολιτικής μέχρι τη φύση των κερδοσκοπικών «φουσκών»,

και από τα στοιχεία που προσδιορίζουν την ανεργία μέχρι τη μεταβατική φάση των πρώην κομμουνιστικών χωρών. Κατά τη διάρκεια των εργασιών του έχει συνεργαστεί με πολλές χώρες και με

πολλούς διεθνείς οργανισμούς. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων και άρθρων, περιλαμβανομένων δύο πανεπιστημιακών βιβλίων με θέμα τα μακροοικονομικά, το ένα σε μεταπτυχιακό επίπεδο σε συνεργασία με τον Στάνλεϊ Φίσερ, και ένα σε προπτυχιακό επίπεδο.

Ο κύριος Μπλανσάρ είναι συνεργάτης και μέλος του Συμβουλίου της Οικονομικής Ένωσης, πρώην

αντιπρόεδρος της Αμερικανικής Οικονομικής Ένωσης, και μέλος της Αμερικανικής Επιστημονικής Ακαδημίας.